

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.4.3.2024

Pani
Małgorzata Grabowska
Dyrektor
Dom Dziecka Hanka w Dębicy
ul. Gawrzyłowska 33, 39-200 Dębica

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/004 Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka w latach 2022-2024 oraz
sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089
Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Dziecka Hanka w Dębicy ¹ , ul. Gawrzyłowska 33, 39-200 Dębica.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Grabowska Dyrektor Domu Dziecka „Hanka” w Dębicy ² , od 1 grudnia 2006 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo - wychowawczych. 3. Realizacja wniosków pokontrolnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 (badaniami kontrolnymi mogą być objęte również dowody sporządzone przed tym okresem, a dotyczące zagadnień objętych kontrolą).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Agnieszka Pomykała, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/124/2024 z 17 września 2024 r. (akta kontroli: tom I str. 3-8)

¹ Dalej: Dom Dziecka Hanka, Dom Dziecka lub Placówka.

² Dalej: Dyrektor.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli⁴ ocenia pozytywnie realizację działań opiekuńczo-wychowawczych w Domu Dziecka Hanka.

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą spełniał wymogi dotyczące miejsca prowadzenia określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej*⁵. W Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe określone w rozporządzeniu *Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej*⁶. Dzieci miały zgodne ze standardami dobre warunki do życia, nauki i zabawy. Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje, pozwalające na należyte wypełnianie obowiązków. Wychowawcy korzystali ze szkoleń, kursów podnoszących ich kompetencje oraz brali udział w spotkaniach wychowawców, których celem było m.in. udzielanie sobie wzajemnego wsparcia w rozwiązywaniu napotykanych problemów wychowawczych oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.

Dom Dziecka prawidłowo realizował działania opiekuńczo-wychowawcze. Proces udzielania pomocy został zorganizowany zgodnie z obowiązującymi przepisami *ustawy o pieczy zastępczej* i *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* oraz regulacjami wewnętrznymi. Realizowane działania opiekuńczo-wychowawcze były adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb dzieci, odpowiadały problemom i działaniom wskazanym w m.in. w diagnozach psychofizycznych i planach pomocy. Dzieciom odpowiednio do stwierdzonych potrzeb zapewniono udział w zajęciach terapeutycznych, w tym: w terapii pedagogicznej, psychologicznej i zajęciowej oraz zajęciach rewalidacyjnych i treningu umiejętności społecznych. Liczba wychowanków uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga, psychologa lub osobę prowadzącą terapię, podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, a także odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć. Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka z zachowaniem terminów określonych w *ustawie o pieczy zastępczej*. W Placówce prowadzono adekwatne do potrzeb działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie powrotu dzieci do rodzin biologicznych. Nie ograniczały się one do umożliwienia kontaktu dzieci z rodzicami, lecz polegały także na podejmowaniu szeregu działań ukierunkowanych na naprawę sytuacji rodzinnej. Prowadzone w Placówce działania zmierzające do usamodzielnienia przygotowywały dzieci do prawidłowego uczestnictwa w życiu społecznym, samodzielności zawodowej oraz życia zgodnego z powszechnie obowiązującymi normami prawnymi i społecznymi.

Placówka prawidłowo i rzetelnie zrealizowała wszystkie wnioski pokontrolne, które otrzymała po przeprowadzonej w 2021 r. kontroli.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: NIK.

⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2024 r. poz. 177, ze zm.), dalej: *ustawa o pieczy zastępczej*.

⁶ Art. 18 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. *w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej* (Dz. U. Nr 292, poz. 1720 ze zm.), dalej: *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego.

OBSZAR

Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo wychowawczych.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2022-2024 Dom Dziecka Hanka działał na podstawie zezwolenia Wojewody Podkarpackiego⁷ z 22 lutego 2021 r.⁸, jako całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego. Zgodnie z zezwoleniem, regulaminem organizacyjnym z 13 maja 2021 r.⁹ oraz statutem z 20 marca 2015 r.¹⁰, jako placówka opiekuńczo-wychowawcza typu socjalizacyjnego miała zapewniać dziecku całodobową opiekę i wychowanie, zaspokajać jego niezbędne potrzeby emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne. Placówka miała realizować przygotowany plan pomocy dziecku, umożliwiać kontakt dziecka z rodzicami i innymi bliskimi (chyba, że sąd postanowił inaczej), podejmować działania w celu powrotu do rodziny, zapewniać dostęp do kształcenia dostosowanego do wieku i możliwości rozwojowych, obejmować działaniami terapeutycznymi oraz zapewniać korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

(akta kontroli: tom I str. 9-39)

W okresie od 1 stycznia 2022 r. do 26 września 2022 r. w Domu Dziecka przebywało dwoje dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności. Jedną wychowanką z orzeczeniem w związku z niepełnosprawnością intelektualną oraz zaburzeniami psychicznymi. Dziewczynka została umieszczona w Placówce 18 września 2020 r., gdzie przebywało jej rodzeństwo¹¹ na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Tarnowie i skierowania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Dębicy¹². Wychowanka została przeniesiona 26 września 2022 r. do Domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Dziecku zapewniono zajęcia terapeutyczne (w tym: terapię zajęciową, pedagogiczną, rewalidacyjną, zajęcia kompensacyjne, trening umiejętności społecznych) oraz udział w zajęciach realizowanych w ramach *Programu Ku dorosłości*¹³. Wychowanka uczyła się w Zespole Szkół Specjalnych w Dębicy, gdzie miała zapewnione działania dydaktyczne dostosowane do potrzeb rozwojowych.

Od 27 września 2022 r. do 31 grudnia 2024 r. w Placówce pozostało jedno dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności w związku ze schorzeniami endokrynologicznymi i epilepsją. Chłopiec razem z siostrą został umieszczony w Placówce 28 stycznia 2021 r. na podstawie skierowania PCPR w Dębicy i postanowienia Sądu Rejonowego w Żaganiu. Dziecko uczestniczyło w zajęciach terapeutycznych (w tym: terapii zajęciowej, terapii pedagogicznej, zajęciach kompensacyjnych, treningu umiejętności społecznych) oraz zajęciach realizowanych

⁷ Dalej: Wojewoda.

⁸ Decyzja z dnia 22 lutego 2021 r., znak: S-I.9423.3.2.2021.EJ.

⁹ Uchwała Nr 429/2021 Zarządu Powiatu Dębickiego z dnia 13 maja 2021 r. w sprawie przyjęcia *Regulaminu Organizacyjnego domu Dziecka „Hanka” w Dębicy*, dalej: regulamin organizacyjny.

¹⁰ Załącznik do uchwały nr V.38.2015 Rady Powiatu Dębickiego z dnia 20 marca 2015 r. w sprawie nadania Statutu dla Domu Dziecka „Hanka” w Dębicy, dalej: statut.

¹¹ Od 31 lipca 2019 r. przebywał starszy brat i od 17 lipca 2020 r. młodszy brat.

¹² Dalej: PCPR w Dębicy.

¹³ Zarządzeniem nr 1 Dyrektora Domu Dziecka Hanka w Dębicy z dnia 1 września 2015 r. w sprawie wprowadzenia programu przygotowującego wychowanków Domu Dziecka Jaś w Dębicy do samodzielności pn. *Ku dorosłości oraz planu zajęć wychowawczych, kulturalnych i specjalistycznych*, dalej: *Program Ku dorosłości*.

w ramach *Programu Ku dorosłości*. Placówka zapewniała przyjmowanie dzieci przez całą dobę.

(akta kontroli: tom I str. 44-87)

2. Wojewoda 22 lutego 2021 r. wydała, decyzję zezwalającą z dniem 1 marca 2021 r. Powiatowi Dębickiemu na prowadzenie całodobowej placówki opiekuńczo wychowawczej typu socjalizacyjnego z regulaminową liczbą 14 miejsc w celu świadczenia pomocy dzieciom, zgodnie z jej typem, na poziomie obowiązującego standardu. Na nieruchomości gruntowej w budynku wielorodzinnym znajdowały się dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego (Dom Dziecka Hanka i Dom Dziecka Jaś). Placówki nie mieściły się na jednej nieruchomości gruntowej i w jednym budynku z izbą wytrzeźwień, ani innymi podmiotami zapewniającymi całodobową opiekę, wymienionymi w art. 106 ust. 2a *ustawy o pieczy zastępczej*. Lokale, w których mieściły się Dom Dziecka Hanka i Jaś stanowiły odrębne nieruchomości w rozumieniu przepisów ustawy z 24 czerwca 1994 r. *o własności lokali*¹⁴. Dom Dziecka mieścił się w samodzielny lokalu mieszkalnym wydzielonym trwałymi ścianami z osobnym wejściem z posesji. Ustanowienia odrębnej własności lokalu dokonano 7 października 2020 r. aktem notarialnym oraz wpisem w księdze wieczystej.

(akta kontroli: tom I str. 9-12, 88-101, 106-107)

3. W Domu Dziecka zapewniono warunki lokalowe określone w § 18 ust. 3 *rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej*. W Placówce znajdowało się m.in.:

- siedem pokoi mieszkalnych (z tego: dwa pokoje jednoosobowe, dwa pokoje dwuosobowe, dwa pokoje trzyosobowe, jeden pokój czteroosobowy). W każdym pokoju mieszkalnym były w odpowiedniej ilości łóżka, biurka, lampki nocne oraz meble (w tym: regały, komody, szafy), w których wychowankowie mogli przechowywać rzeczy osobiste. Pokoje były właściwie oświetlone;
- kuchnia, w której posiłki przygotowywał kucharz;
- świetlica, stanowiąca wspólną przestrzeń, którą za pomocą ruchomych drzwi dzielono na dwa mniejsze pomieszczenia, z osobnymi drzwiami do każdego. W jednej części znajdował się aneks kuchenny wyposażony w sprzęty umożliwiające przygotowywanie posiłków oraz ich spożywanie. W drugiej części świetlicy była m.in. kanapa, fotel, telewizor, stół z krzesłami i konsola do gier;
- dwie łazienki (z tego: jedna wyposażona w prysznic, toaletę i umywalkę, druga w wannę, dwie toalety i umywalki).

Dzieciom zapewniono warunki do życia i nauki. W Placówce znajdowało się miejsce do prania oraz suszenia rzeczy osobistych. Każdy z domów dziecka znajdujący się w tym samym budynku posiadał m.in.: odrębne wejście, kuchnię (aneks kuchenny), toalety, łazienki, pokoje mieszkalne oraz pomieszczenie do wspólnego spędzania czasu.

(akta kontroli: tom I str. 88-99)

4. W latach 2022-2024 liczba dzieci przebywających w tym samym czasie w Domu Dziecka cztery razy przekroczyła ustawowy i regulaminowy limit 14 osób, tj.:

- od 21 października 2022 r. do 28. czerwca 2023 r. - 15;
- od 29 czerwca 2023 r. do 20 listopada 2023 r. - 16;
- od 21 listopada 2023 r. do 16 stycznia 2024 r. - 19;
- od 17 stycznia 2024 r. do 30 maja 2024 r. - 16.

¹⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1048.

Przekroczenia ustawowej i regulaminowej liczby dzieci przebywających w tym samym czasie w Placówce zostały spowodowane przyjęciem dzieci w trybie zabezpieczenia. Wojewoda z uwagi na występowanie przesłanek opisanych w art. 95 ust. 3a *ustawy o pieczy zastępczej* wydała zezwolenia na zwiększenie liczby dzieci w Placówce do 15 i 16. Zwiększenie do 19 liczby wychowanków przebywających w tym samym czasie w Placówce było spowodowane koniecznością zabezpieczenia trójki rodzeństwa. Z ww. 19 wychowanków czwórka przebywała w tym okresie w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych¹⁵, a jeden w mieszkaniu usamodzielnienia. Wojewoda nie wydała stosownego zezwolenia, gdyż postępowanie na wniosek Dyrektora zostało zawieszone, a trójka dzieci po 57 dniach wróciła pod opiekę matki. Po powrocie dzieci do rodziny biologicznej postępowanie zostało przez Wojewodę umorzone. Dyrektor wyjaśniła, że *obserwując relacje między matką, a dziećmi oraz podjęte przez nią działania doszliśmy do wniosku, że istnieje duża szansa, aby dzieci najbliższym czasie powróciły pod jej opiekę. Dlatego zwróciłam się do Wojewody o zawieszenie postępowania. Matka podjęła pracę oraz leczenie odwykowe. Codziennie przebywała z dziećmi.*

(akta kontroli: tom I str. 108-127,132-143)

5. Zapisy dotyczące wieku dzieci umieszczanych w Domu Dziecka znajdujące się w regulaminie organizacyjnym był zgodne z art. 35 ust. 1 oraz art. 95 ust. 1 i 2 *ustawy o pieczy zastępczej*. W Placówce od 21 listopada 2023 r. do 17 stycznia 2024 r. przebywało jedno dziecko poniżej 10 roku życia¹⁶. Chłopiec został umieszczony w Domu Dziecka z dwójką starszego rodzeństwa przez Sąd Rejonowy w Dębicy w trybie zabezpieczenia. Dzieci wróciły pod opiekę matki po 57 dniach.

(akta kontroli: tom I str. 128-131)

6. Na stanowisku Dyrektora zatrudniono osobę spełniającą wymogi określone w art. 97 ust. 1 i 3 *ustawy o pieczy zastępczej*. W latach 2022-2024 wszyscy zatrudnieni w Domu Dziecka wychowawcy posiadali wymagane kwalifikacje. W okresie objętym kontrolą w Placówce nie zatrudniano opiekunów dziecięcych, pracowników socjalnych oraz nie korzystano z pomocy wolontariuszy. W Placówce był zatrudniony pedagog posiadający wymagane kwalifikacje, który zgodnie z regulaminem organizacyjnym swoje zadania realizował w obu domach dziecka. Wszyscy pracownicy byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Wszystkie osoby, które pracowały z dziećmi w latach 2022-2024 spełniały wymogi określone w art. 98 ust. 3 *ustawy o pieczy zastępczej*. Dyrektor wprowadziła zarządzeniem z 12 sierpnia 2024 r. *Standardy Ochrony Małoletnich w Domu Dziecka Hanka w Dębicy*¹⁷, w których określono sposób postępowania w sytuacjach podejrzenia krzywdzenia lub krzywdzenia małoletnich oraz zasady rekrutacji personelu. Wszyscy wychowawcy oraz pracownicy obsługi¹⁸ zapoznali się z zapisami tego zarządzenia i zobowiązali się do jego przestrzegania.

(akta kontroli: tom I str. 144-152,158-191)

Zajęcia terapeutyczne w Placówce (w tym: terapię pedagogiczną, zajęciową, logopedyczną, rewalidację, trening umiejętności społecznych) prowadzili Dyrektor, pedagog oraz dwóch wychowawców posiadających odpowiednie kwalifikacje.

Dyrektor, pedagog oraz jeden wychowawca ukończyli studia podyplomowe (w tym: z logopedii; spektrum autyzmu - diagnozy, terapii i edukacji; resocjalizacji i terapii pedagogicznej; socjoterapii, diagnozy i terapii pedagogicznej; negocjacji i mediacji;

¹⁵ Dalej: MOW.

¹⁶ W chwili przyjęcia do Placówki chłopiec miał 4 lata, a starsze rodzeństwo 14 i 10 lat.

¹⁷ Zarządzenie nr 3 Dyrektora z dnia 12 sierpnia 2024 r. w sprawie wprowadzenia *Standardów Ochrony Małoletnich w Domu Dziecka Hanka w Dębicy*, dalej: *Standardy Ochrony Małoletnich*.

¹⁸ W tym: główna księgowa, osoby zatrudnione na stanowiskach parczki, kucharza.

oligofrenopedagogiki - edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną).

(akta kontroli: tom I str. 144-152, 192-218)

W latach 2022-2024 wychowawcy zatrudnieni w Domu Dziecka Hanka uczestniczyli łącznie w dziesięciu szkoleniach, z tego:

- w 2022 r. w siedmiu: *Odpowiedzialność prawna nieletnich - czyny zabronione prawem* - 4 wychowawców; *Cyberbezpieczeństwo dzieci* - 5 wychowawców; *Narkotyki, dopalacze i współczesne uzależnienia* - 5 wychowawców; *Rodzice w relacji - siła partnerstwa w ramach konferencji szkoleniowej* - 1 wychowawca; *Gdzie poszła żaba? - co kryje się w pytaniach* - 1 wychowawca; *Tu jestem ja a tam jesteś Ty* - 1 wychowawca; *PUK - PUK - Pamięć, Uwaga, Koncentracja - jak je rozwijać?* - 1 wychowawca;
- w 2023 r. w jednym: *Adopcja - rodzicielstwo serca. Wspieranie rozwoju dziecka w rodzinie adopcyjnej* - 1 wychowawca;
- w 2024 r. w dwóch: *Budowanie poczucia własnej wartości u dzieci i młodzieży* - 1 wychowawca; *Zrozumieć autyzm* - 1 wychowawca.

(akta kontroli: tom I str. 219)

W latach 2022-2024 Dom Dziecka na podstawie zawartych czterech umów¹⁹, miał zapewnioną współpracę z psychologiem. W umowach określono zakres współpracy z psychologiem, który obejmował m.in. diagnozowanie, terapię wychowanków oraz prowadzenie arkuszy badań i obserwacji psychologicznych.

Według wyjaśnień Dyrektora współpracowano również z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Dębicy, gdzie wykonywano diagnozy w celu ustalenia orzeczenia do kształcenia specjalnego lub wydania opinii psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli: tom I str. 230-234, 132-134)

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka Hanka odbyło się 11 spotkań wychowawców (z tego: w 2022 r. - 4; w 2023 r. - 4; w 2024 r.²⁰ - 3), w czasie których udzielali sobie wzajemnego wsparcia. Na spotkaniach przekazywano wiedzę zdobytą w trakcie szkoleń dotyczącą rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży (w tym nastolatków w kryzysie dojrzewania). Omawiano m.in. problemy wypalenia zawodowego i metody radzenia sobie z nim oraz przekazywano informacje dotyczące miejsc, gdzie osoby doświadczające kryzysu psychicznego mogły uzyskać pomoc.

(akta kontroli: tom I str. 245-321)

7. W latach 2022-2024 w Domu Dziecka przeprowadzono łącznie osiem kontroli (z tego: w 2022 r. - 3; w 2023 r. 4; w 2024 - 1).

W 2022 r. Wojewoda przeprowadziła dwie kontrole i Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Dębicy²¹ jedną. Kontrole przeprowadzone z upoważnienia Wojewody dotyczyły oceny terminowości sporządzania dokumentacji procesu wychowawczego²² oraz oceny zgodności uregulowań prawnych wraz zapewnieniem odpowiednich standardów lokalowych i kadrowych w związku z przyjęciem dziecka ponad regulaminową liczbę wychowanków. Kontrola dotycząca terminowości sporządzania dokumentów procesu wychowawczego wykazała, że dla jednej wychowanki opiekun usamodzielnienia oraz opracowanie programu

¹⁹ Tj.: od 1 lipca 2021 r. na czas nieokreślony z podmiotem leczniczym prowadzącym ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży; od 3 czerwca 2022 r. do 14 kwietnia 2023 r. i od 24 marca 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. umowę zlecenia z psychologiem; od 2 stycznia 2024 r. na czas nieokreślony zawarto kolejne porozumienie z podmiotem leczniczym prowadzącym ośrodek środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.

²⁰ Do 21 października 2024 r.

²¹ Dalej: PPIS.

²² W tym: diagnoz psychofizycznych, okresowych ocen sytuacji dziecka, programów usamodzielnienia, wyznaczenia opiekunów usamodzielnienia

usamodzielnienia nastąpiło z przesunięciem terminów wynikających z art. 145 ust. 2 i 4 *ustawy o pieczy zastępczej*. Dyrektor zobowiązała się do dołożenia wszelkich starań, aby proces usamodzielnienia wychowanków odbywał się zgodnie z przepisami prawa. W toku kontroli dotyczącej oceny zgodności uregulowań prawnych wraz zapewnieniem odpowiednich standardów lokalowych i kadrowych w związku z przyjęciem dziecka ponad regulaminową liczbę wychowanków Wojewoda nie stwierdziła nieprawidłowości.

Kontrola przeprowadzona w 2022 r. z upoważnienia PPIS dotycząca oceny bieżącego stanu sanitarno-technicznego oraz sposobu żywienia na podstawie jadłospisu dekadowego nie wykazała nieprawidłowości.

(akta kontroli: tom I str. 245-271)

W 2023 r. przeprowadzono cztery kontrole, z tego dwie przez Wojewodę i po jednej przez PCPR w Dębicy i PPIS. Jedna z dwóch kontroli przeprowadzonych z upoważnienia Wojewody wykazała spełnienie uregulowań prawnych oraz zapewnienie odpowiednich standardów lokalowych i kadrowych w związku z przyjęciem dzieci ponad regulaminową liczbę wychowanków. Zakończyła się wydaniem decyzji zezwalającej na przyjęcie dzieci do Placówki ze względu na spełnianie wymogów określonych w art. 95 ust. 3a *ustawy o pieczy zastępczej*. Druga kontrola wykazała, że mimo przebywania czwórki wychowanków w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych²³ nastąpiło przekroczenie regulaminowej liczby dzieci o jednego podopiecznego przy jednoczesnym spełnianiu warunków lokalowych wskazanych w art. 18 ust. 3 *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*.

Dyrektor wyjaśniła, że *trójkę rodzeństwa w dniu 21 listopada 2023 r. do Placówki przywiózł pracownik MOPS Dębica w asyście Policji. Matka dzieci była pod wpływem alkoholu i nie mogła sprawować opieki nad dziećmi. W związku z brakiem miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie nie tylko województwa podkarpackiego, ale również Polski było to jedyne rozwiązanie związane z dobrem i bezpieczeństwem dzieci /.../. W okresie przebywania trójki rodzeństwa w Domu Dziecka Hanka, czwórka wychowanków przebywała w MOW i jeden mieszkał w mieszkaniu usamodzielnienia. Realnie w Placówce przebywało w tamtym okresie 14 dzieci co było zgodne z regulaminową liczbą miejsc określoną w zezwoleniu wojewody. Niezwłocznie po przyjęciu trójki rodzeństwa rozpoczęto pracę z matką w celu powrotu dzieci pod jej opiekę. Dzięki chęci matki odzyskania dzieci oraz intensywnej pracy Placówki dzieci wróciły pod jej opiekę po około dwóch miesiącach.*

W związku z powrotem trójki rodzeństwa 16 stycznia 2024 r. pod opiekę matki Wojewoda umorzyła postępowanie.

(akta kontroli: tom I str. 132-134, 272-300)

Kontrole przeprowadzone w 2023 r. przez PPIS i przez PCPR w Dębicy dotyczące stanu sanitarnego oraz organizacji Placówki w zakresie m.in.: liczby dzieci pozostających pod opieką jednego wychowawcy, warunków sprawowania opieki w godzinach nocnych, trybu przeprowadzania diagnozy psychofizycznej oraz prowadzenia dokumentacji dziecka, nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli: tom I str. 301-311)

Kontrola PPIS przeprowadzona w 2024 r. dotycząca stanu sanitarno-technicznego kuchni i jadalni oraz sposobu żywienia na podstawie jadłospisu dekadowego również nie wykazała nieprawidłowości w badanym zakresie.

(akta kontroli: tom I str. 312-321)

²³ Dalej: MOW.

W okresie objętym kontrolą do Wojewody, Starosty i jednostek organizacyjnych Powiatu Dębickiego oraz Domu Dziecka nie wpłynęły skargi dotyczące funkcjonowania i realizowania przez Placówkę zadań opiekuńczo-wychowawczych.
(akta kontroli: tom I str. 322-331)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w latach 2022-2024 organizacja procesu udzielania pomocy oraz zakres działania Domu Dziecka Hanka były zgodne z przepisami *ustawy o pieczy zastępczej* i *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* oraz regulaminem organizacyjnym. Placówka spełniała wymogi dotyczące miejsca jej prowadzenia. Budynek, w którym znajdował się Dom Dziecka Hanka i Jaś został podzielony na dwa odrębne lokale stanowiące odrębne nieruchomości w rozumieniu *ustawy o własności lokali*. W Domu Dziecka zapewniono odpowiednie warunki lokalowe, zaś pracownicy posiadali wymagane kwalifikacje wynikające z obowiązujących przepisów prawa²⁴.

OBSZAR

2. Realizowanie działań opiekuńczo-wychowawczych

Opis stanu
faktycznego

1. W wyniku badania 12 spraw²⁵ ustalono, że dla wszystkich dzieci pedagog sporządziła diagnozy psychofizyczne. Diagnozy zostały sporządzone po przyjęciu wychowanków do Placówki w terminie od 3 do 12 dni i zawierały wszystkie wymagane elementy określone w § 14 ust. 1, 2, 3, 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Wszystkie diagnozy uwzględniały: analizę rozwoju dziecka oraz analizę mocnych stron dziecka i jego potrzeb w zakresie emocjonalnym, opiekuńczym, rozwojowym i społecznym; przyczyny kryzysu w rodzinie oraz jego wpływ na rozwój dziecka; relacje dziecka z jego najbliższym otoczeniem i osobami ważnymi dla niego. Diagnozy zawierały dostosowane do wieku, rozwoju i doświadczenia dziecka wskazania dotyczące m.in.: dalszej pracy pedagogicznej, programu terapeutycznego, pracy z rodziną dziecka, pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej oraz pracy przygotowującej do usamodzielnienia.

(akta kontroli: tom I str. 332-355)

2. W latach 2022-2024 wszystkim dzieciom w Domu Dziecka zapewnione zostały świadczenia wskazane w § 18 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* oraz art. 93 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej*. Działania wskazane w ww. przepisach prawnych były planowane i realizowane osobno dla Domu Dziecka Hanka i Jaś. Wychowankom zapewniono udział w zajęciach wychowawczych, kompensacyjnych, terapeutycznych i rewalidacyjnych. Dzieci korzystały z psychoterapii i zajęć rozwijających zainteresowania i zdolności.

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka Hanka obowiązywały wprowadzone zarządzeniem Dyrektora z 2015 r.²⁶ procedury zapewniające bezpieczeństwo wychowankom. Wskazano w nich sposób postępowania w sytuacjach dotyczących m.in.:

- przyjmowania wychowanków do Placówki;
- pozyskania informacji o wykorzystaniu seksualnym wychowanka;
- postępowania w celu zapewnienia bezpieczeństwa wychowankom;

²⁴ Art. 97 ust. 1 i 3; art. 99 ust. 1; art. 98 ust. 1 i art. 99 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej* oraz art. 21 ust. 1 *ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym* (Dz.U. z 2024 r. poz. 1802).

²⁵ Z tego: z 2022 r. - 5 i z 2023 r. - 7.

²⁶ Zarządzenie nr 2 Dyrektora Domu Dziecka Hanka w Dębicy z dnia 1 września 2015 r. w sprawie wprowadzenia procedur zapewniających bezpieczeństwo wychowankom domu Dziecka Hanka w Dębicy.

- organizowania imprez i wycieczek turystyczno-krajoznawczych;
- wyjść na basen;
- postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych.

W ww. procedurach określono zasady dotyczące m.in.:

- sposobu przekazywania i dokumentowania informacji między wychowawcami na temat dzieci, ich procesu wychowawczego, podjętych decyzji w związku z zachowaniami agresywnymi lub niestosownymi do wieku (w tym: zachowaniami o podtekście seksualnym, agresji rówieśniczej, niesubordynacji, spożycia alkoholu lub innych substancji odurzających);
- zgłaszanych przez dzieci uwag, postulatów, podawania leków, dokumentacji medycznej.

Zgodnie z obowiązującymi procedurami informacje dotyczące m.in. zachowań dzieci, złego samopoczucia, niesubordynacji, wyjść na spacer lub spotkań z rówieśnikami odnotowywano w *Zeszytach przekazu*.

(akta kontroli: tom I str. 356-377)

Zasady dotyczące sposobu karania i nagradzania dzieci określono w regulaminie organizacyjnym. Wszystkie dzieci po przybyciu do Placówki były zapoznawane z obowiązującym regulaminem organizacyjnym i regulaminem przyznawania kieszonkowego, w tym z systemem nagradzania i karania oraz z prawami dziecka²⁷. Informacje te były przypominane wychowankom również w trakcie *Spotkań społeczności*.

W latach 2022-2024 stosowano kary polegające: na upomnieniu dziecka lub obniżeniu kieszonkowego²⁸. Za każdym razem przed podjęciem decyzji o ukaraniu dziecka wychowawca, pedagog lub Dyrektor przeprowadzali rozmowy na temat negatywnego zachowania i jego skutków dla tej osoby oraz najbliższego otoczenia. Każde ukarane dziecko miało prawo odwołania się od decyzji o nałożeniu kary do Dyrektora. W latach 2022-2024 do Dyrektora nie wpłynęły skargi związane z nałożonymi na wychowanków karami. Nie odnotowano także nieprawidłowego zachowania pracowników Domu Dziecka względem dzieci, naruszających ich godność i poczucie bezpieczeństwa.

Wychowankowie byli również nagradzani m.in. za: dobre sprawowanie i wyniki w nauce, wzajemną pomoc koleżeńską, kulturę osobistą w stosunku do siebie i kolegów, wywiązywanie się z obowiązków, pomoc. Nagrodami stosowanymi w Placówce była m.in. pochwała wychowawcy i podwyższenie kieszonkowego²⁹. Informacje dotyczące nałożonej kary lub przyznanej nagrody odnotowywano w *Zeszytach przekazów*.

(akta kontroli: tom I str. 17-39, 374-393, tom II str. 144-169)

Dla każdego z 12 wychowanków, których sprawy poddano badaniu zapewniono odpowiednie świadczenia wynikające z przepisów *ustawy i rozporządzenia o pieczy zastępczej*³⁰ (w tym: całodobową opiekę, zaspokojenie potrzeb bytowych, zdrowotnych, społecznych, kształcenie dostosowane do wieku i możliwości rozwojowych, zajęcia terapeutyczne). Plany pomocy dziecku zostały opracowane przez wychowawcę prowadzącego we współpracy z pedagogiem i podmiotem organizującym pracę z rodziną lub asystentem rodziny, jeżeli został powołany³¹. Plany pomocy dziecku opracowywano niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy

²⁷ Ustalono na podstawie sporządzonych przez pedagoga notatek z tych rozmów.

²⁸ Miesięczne kieszonkowe zostało obniżone od 1 do 7 wychowankom.

²⁹ Miesięczne kieszonkowe zostało podwyższone od 1 do 13 wychowankom.

³⁰ art. 4 pkt 4, 5, 7, 9; art. 93 ust. 4 pkt 1, 2, 5, 6, 7; art. 100 ust. 1; art. 100 ust. 2 i 3 ustawy o *pieczy zastępczej*; § 13 ust. 2 pkt 3, § 15 ust. 1, 2, 3, 4, 5 i 6; § 17 ust. 1 pkt 1; § 18 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 i ust. 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.

³¹ W trzech przypadkach rodzina miała przyznanego asystenta. W sześciu przypadkach z rodziną pracował pracownik socjalny.

psychofizycznej (tj. w tym samym dniu). Wszystkie badane plany pomocy były dostosowane do celów i zadań oraz zidentyfikowanych potrzeb dziecka, uwzględniały wszelkie okoliczności stwierdzone w diagnozach psychofizycznych. Odnosiły się do sytuacji rodzinnej, rozwoju psychicznego, fizycznego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka. Zawierały cele i działania krótkoterminowe i długoterminowe adekwatne do wieku dziecka, jego możliwości psychofizycznych, sytuacji rodzinnej, stopnia przebiegu procesu przygotowania dziecka do usamodzielnienia, wyznaczały cele pracy z dzieckiem uwzględniające możliwość powrotu do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie przysposabiającej / zastępczej lub przygotowanie do usamodzielnienia. Założone w planach pomocy dziecku cele i działania były dostosowane do indywidualnej sytuacji wychowanka, nie były standardowe, różniły się dla poszczególnych dzieci.

Plany pomocy dziecku opracowane zostały z wykorzystaniem: diagnoz psychofizycznych, dokumentacji dotyczącej dziecka (odpisu aktu urodzenia, orzeczenia sądu o umieszczeniu dziecka w Placówce lub wniosku o umieszczenie dziecka w Placówce), dokumentów o stanie zdrowia, dokumentów ze szkoły, informacji o prowadzonej pracy z rodziną dziecka i jej rezultatach oraz analizy m.in. zmian procesu rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w trakcie pobytu w Placówce, jego potrzeb w sferze opiekuńczej, rozwojowej, emocjonalnej, relacji społecznych, funkcjonowania w szkole, możliwości powrotu do rodziny biologicznej. Plany pomocy dziecku uwzględniały informacje przekazywane przez podmioty organizujące pracę z rodziną (w przypadkach, gdy był powołany), zawierały opis wpływu sytuacji kryzysowej w rodzinie na rozwój dziecka. Przy sporządzaniu pierwszych planów pomocy analizy określone w § 15 ust. 4 pkt 3 i 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* dokonywano m.in.: na podstawie obserwacji dziecka i prowadzonych z nim rozmów, informacji i dokumentów pozyskanych ze szkoły, od asystenta rodziny³² lub ośrodka pomocy społecznej³³, rozmów z rodzicem lub innymi osobami sprasowującymi wcześniej opiekę. Dokumenty oraz notatki sporządzane z rozmów z asystentem rodziny lub pracownikiem socjalnym, wychowawcą, pedagogiem były umieszczane w aktach wychowanków.

Analizy realizacji planu pomocy dziecku dokonywali wychowawcy, którzy następnie przedstawiali ją na posiedzeniach zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka. Wszystkie plany pomocy dziecku były modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji dziecka (nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy).

(akta kontroli: tom I str. 394-443)

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka mieszkało 27 wychowanków, którzy przebywali w Placówce od 57 dni do 180 miesięcy³⁴.

W okresie objętym kontrolą Dom Dziecka opuściło:

- troje wychowanków w związku z usamodzielnieniem z tytułu osiągnięcia 18 lat lub osiągnięcia 25 roku życia³⁵;
- dziewięcioro wychowanków w związku z powrotem pod opiekę rodziny biologicznej;
- jedna dziewczynka została przeniesiona do Domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

W Placówce powyżej dwóch lat przebywało 15 dzieci, z tego:

- sześcioro zgłoszono do umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej;
- jedno zgłoszono do przysposobienia³⁶;

³² Jeżeli był powołany.

³³ Jeżeli rodzina była pod opieką pracownika socjalnego.

³⁴ Do 28 października 2024 r.

³⁵ W przypadku kontynuowania nauki.

³⁶ W 2006 r.

- dwoje zgłoszono do przysposobienia i do umieszczenia w rodzinnej pieczy zastępczej³⁷;
- czworo nie wyraziło zgody na umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej;
- dwoje przebywało w MOW.

W latach 2022-2024 w Domu Dziecka nie było dzieci z uregulowaną sytuacją prawną pozwalającą na zgłoszenie do Ośrodka Adopcyjnego w Rzeszowie.

(akta kontroli: tom I str. 41-43, tom II, str. 50-73)

3. Dzieciom zapewniono w Placówce udział w zajęciach terapeutycznych w tym: w terapii pedagogicznej, zajęciowej, logopedycznej, zajęciach rewalidacyjnych, treningu umiejętności społecznych. W prowadzonych w Placówce zajęciach terapeutycznych jednorazowo nie uczestniczyło więcej niż sześcioro dzieci. W latach 2022-2024³⁸ zajęciami terapeutycznymi prowadzonymi w Domu Dziecka objęto wszystkich przebywających w tym okresie wychowanków (27). Wzięli oni udział łącznie w 1 832 zajęciach. Liczba zatrudnionych w Placówce osób posiadających kwalifikacje do prowadzenia terapii (w tym: zajęciowej, logopedycznej, rewalidacji, treningu umiejętności społecznych) oraz ich wymiar czasu pracy zapewniały dzieciom uzyskanie realnej pomocy w tym zakresie. Pomocą pedagoga zostały objęte wszystkie dzieci przebywające w Placówce, które wzięły udział łącznie w 815 terapiach pedagogicznych. Liczba dzieci podczas zajęć prowadzonych przez pedagoga i wychowawcę odpowiadała potrzebom dzieci i rodzajowi prowadzonych zajęć. W trakcie zajęć opiekuńczo wychowawczych pod opieką jednego wychowawcy nie przebywało więcej niż 14 dzieci, zaś podczas zajęć z pedagogiem - nie więcej niż sześcioro dzieci. Wychowawcy kierowali procesem wychowawczym nie więcej niż pięciorga dzieci.

(akta kontroli: tom I str. 444-449, 451)

Wychowankom znajdującym się w latach 2022-2024 w Domu Dziecka zapewniono pomoc psychologiczną adekwatną do ich potrzeb. Diagnozie psychologa poddano 24 dzieci, w tym w okresie objętym kontrolą 13. Z terapii psychologicznej korzystało 20 z 27 przebywających w tym czasie w Placówce wychowanków. Wzięli oni udział łącznie w 354 zajęciach z psychologiem. W latach 2022-2024 siedmiu wychowanków nie korzystało z terapii psychologicznej, z tego:

- troje w tym okresie było pełnoletnich i nie wymagało dalszej terapii;
- jedno dziecko z niepełnosprawnością intelektualną oraz zaburzeniami psychicznymi zostało przeniesione 26 września 2022 r. do Domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną;
- jedna wychowanka przebywała w Okręgowym Ośrodku Wychowawczym w Koszalinie i tam została objęta opieką psychologa;
- jedno dziecko umieszczone w Placówce 15 listopada 2024 r. korzystało z psychoterapii;
- jedno dziecko, które przebywało w Placówce tylko 10 dni.

W latach 2022-2024 z psychoterapii korzystało troje dzieci i wzięli oni udział łącznie w 22 terapiach.

(akta kontroli: tom I str. 450)

Wychowankowie uczęszczali na zajęcia pozalekcyjne, tj. zajęcia sportowe (w tym: treningi piłki nożnej, siatkowej, kickboxing) oraz kursy nauki gry na gitarze i rysunku. Dla dzieci organizowane były wyjazdy, wyjscia na basen, do kina i teatru, wycieczki do Oslo i Pragi. Podczas wakacji dzieci wyjeżdżały na letni wypoczynek (kolonie):

³⁷ W 2021 r.

³⁸ Do 11 grudnia 2024 r.

w 2022 r. wychowankowie przebywali w Daliowej i w Sanoku, w 2023 r. w Niedzicy i w 2024 r. w Szczawnicy.

(akta kontroli: tom I str. 452)

W Placówce obowiązywała przyjęta zarządzeniem Dyrektora z 2 stycznia 2022 r.³⁹ procedura gospodarowania środkami 500+/800+⁴⁰, które zostały przyznane wychowankom jako świadczenie wychowawcze. Zgodnie z ww. procedurą pozyskane środki wpływały na konto Placówki i księgowano je z podziałem na wychowanków, co umożliwiało wskazanie wysokości środków otrzymanych na poszczególne dzieci. Środki 500+/800+ przeznaczone były na rozwój zainteresowań dzieci (w tym: wypoczynek wakacyjny, kurs gry na gitarze, zakupy sprzętów i odzieży niezbędnej do treningów, o które wnioskowali wychowankowie). Wniosek podpisany przez wychowawcę był podstawą do dokonania zakupu, udokumentowanego fakturą lub rachunkiem. W okresie od 2 stycznia 2022 r. do 31 stycznia 2023 r. pełnoletni wychowankowie opuszczający Dom Dziecka na podstawie składanych przez siebie wniosków do Dyrektora otrzymywali zgromadzone środki 500+ na wskazane przez nich konto bankowe. W przypadku dzieci niepełnoletnich opuszczających Placówkę o środki te wnioskowali opiekunowie prawni. Od 1 lutego 2023 r. w związku ze zmianą ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci zmianie uległo zarządzenie Dyrektora w sprawie gospodarowania środkami finansowymi 500+/800+⁴¹. Zgodnie z wprowadzoną zmianą, w sytuacjach powrotu dzieci do rodziny biologicznej Dom Dziecka występował do Sądu o wydanie zarządzeń o sposobie dysponowania środkami finansowymi pochodzącymi ze świadczenia wychowawczego 500+/800+, zgromadzonymi jako oszczędności wychowanka. W okresie od 1 lutego 2023 r. do 31 grudnia 2024 r. Placówka występowała dwa razy do Sądu o wydanie zarządzeń w sprawie zgromadzonych środków finansowych trójki i dwójki rodzeństwa. Zgodnie z postanowieniami Sądu środki zostały przekazane na wskazane przez rodziców rachunki bankowe.

(akta kontroli: tom I str. 453-470, 473-481, tom II str. 345-352)

W latach 2022-2024 zatrudnieni w Domu Dziecka wychowawcy świadczyli pracę wyłącznie na rzecz tej placówki. W okresie objętym kontrolą w Placówce w tym samym czasie zatrudnionych było pięciu wychowawców w wymiarze 40 godzin tygodniowo. W okresie objętym kontrolą nie było w Domu Dziecka zatrudnionych opiekunów dziecięcych i pracowników socjalnych. Pedagog zatrudniona w Domu Dziecka Hanka (w wymiarze 40 godzin tygodniowo) zadania dotyczące m.in. przygotowania diagnozy psychofizycznej, prowadzenie badań pedagogicznych oraz arkuszy badań i obserwacji, terapii pedagogicznej wykonywała w obu placówkach. Wychowawcy i pedagog pracowali według ustalonego harmonogramu.

Według wyjaśnień Dyrektora i Pedagoga, godziny pracy pedagoga był zaplanowane, tak aby w każdej chwili mógł reagować na trudne sytuacje w obu domach dziecka.

Rozkład godzin pracy pedagoga umożliwiał współpracę ze szkołami, Sądem i innymi instytucjami oraz prowadzenie terapii pedagogicznej z wychowankami i działań reintegracyjnych z ich rodzicami.

(akta kontroli: tom I str. 158, 482-492, tom II str. 2-6)

W latach 2022-2024 w Placówce nastąpiła jedna zmiana na stanowisku kucharza. Wszyscy zatrudnieni w Domu Dziecka pracownicy zostali zatrudnieni na podstawie

³⁹ Zarządzenie nr 1 Dyrektora Domu Dziecka Hanka w Dębicy z dnia 2 stycznia 2022 r. w sprawie gospodarowania środkami finansowymi, które zostały przyznane wychowankom Domu Dziecka Hanka w Dębicy jako świadczenie wychowawcze.

⁴⁰ Ustawa z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1576.), dalej: ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.

⁴¹ Zarządzenie nr 2 Dyrektora Domu Dziecka Hanka w Dębicy z dnia 16 stycznia 2023 r. w sprawie zmiany regulaminu gospodarowania środkami finansowymi, które zostały przyznane wychowankom Domu Dziecka Hanka w Dębicy jako świadczenie wychowawcze. Dalej: środki 500+/800+ lub świadczenie wychowawcze 500+/800+.

umów o pracę. Dla wszystkich wychowawców zatrudnionych w Placówce sporządzono zakresy czynności.

(akta kontroli: tom I str. 158, 482-489)

W latach 2022-2024 nie występowały sytuacje zaprzestania działalności Domu Dziecka. W okresach wakacyjnych: od 31 lipca do 9 sierpnia 2023 r. i od 29 lipca do 7 sierpnia 2024 r. wychowawcy nie świadczyli opieki nad dziećmi w Placówce z uwagi na ich wyjazd na wypoczynek letni (kolonię) zorganizowany przez Stowarzyszenie Siła Marzeń.

(akta kontroli: tom II str. 5-49)

W latach 2022-2024 w Placówce fizycznie przebywało nie więcej niż 14 dzieci w tym samym czasie. W okresie od 21 listopada 2023 r. do 16 stycznia 2024 r. liczba wychowanków Domu Dziecka Hanka wynosiła 19 dzieci (z tego: w MOW - 4; w mieszkaniu usamodzielnienia -1; w Placówce -14). Szczegółowym badaniem objęto harmonogramy pracy oraz listy obecności wychowawców Domu Dziecka w miesiącach lipiec, grudzień w latach 2022-2024. Na podstawie analizy ww. list ustalono, że w miesiącach lipiec i grudzień w godzinach nocnych opiekę sprawował jeden wychowawca i nie było przerw w sprawowaniu opieki nad dziećmi.

(akta kontroli: tom I str. 108-126, 135-143, 490-500)

Na podstawie list obecności za lipiec i grudzień w latach 2022-2024 oraz informacji zamieszczonych w *Zeszytach przekazu* ustalono, że dokonywano obchodów nocnych, co najmniej trzykrotnie w ciągu nocy. W okresie objętym kontrolą czterech wychowanków przebywało w MOW. Trzech z nich zostało skierowanych do Domu Dziecka w trakcie pobytu w MOW. Jedna wychowanka z powodu wielokrotnie powtarzającego się złego zachowania w Placówce została umieszczona w MOW postanowieniem Sądu Rejonowego w Dębicy.

(akta kontroli: tom I str. 493-500, 502-549, tom II str. 59-60, 67-68, 136-143)

4. Analiza dokumentacji 12 spraw dzieci wykazała, że sporządzono dla każdego wychowanka pozostałe wymagane przepisami § 17 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*⁴² dokumenty, tj. karty pobytu dziecka, arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych. Dokumenty te zawierały wymagane elementy, a wpisy w nich były dokonywane na bieżąco.

Wychowawcy prowadzili karty pobytu dziecka⁴³, z zachowaniem terminów określonych w *rozporządzeniu w sprawie pieczy zastępczej*. Wpisy w kartach pobytu dziecka dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów dzieci, stanu zdrowia, przyjmowanych leków, zidentyfikowanych trudności oraz określały działania zaradcze. Dokonywane wpisy nie były ogólne i lakoniczne oraz nie powtarzały się w kolejnych miesiącach.

Prowadzona w Placówce ewidencja dzieci zawierała informacje na temat: imienia i nazwiska dziecka, daty i miejsca urodzenia, adresu jego ostatniego miejsca zamieszkania oraz aktualnego adresu zamieszkania rodziców lub opiekunów prawnych.

Dla każdego z 12 dzieci pedagog zatrudniony w Placówce sporządził arkusze badań i obserwacji pedagogicznych, które prowadził w sposób usystematyzowany i spójny, odzwierciedlający wykonywaną pracę wychowawczą. Pedagog z prowadzonych zajęć przez siebie sporządzał karty udziału w zajęciach. Z dokumentacji 12 dzieci objętej analizą wynikało, że wszystkie dzieci uczestniczyły w różnych formach terapii prowadzonych w Placówce (w tym: w treningu umiejętności społecznych, terapii

⁴² § 17 ust. 1, 4 i 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.

⁴³ Zgodnie z przepisami §17 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* - kartę pobytu dziecka uzupełnia się nie rzadziej niż co miesiąc w przypadku dziecka umieszczonego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (domach dziecka).

zajęciowej, zajęciach kompensacyjnych pn. *Popołudnie z gramí*). Ze wszystkich zajęć terapeutycznych prowadzonych w Domu Dziecka sporządzane były karty udziału dzieci w zajęciach z opisem ich przebiegu.

W latach 2022-2024 wsparciem psychologa objęto 11 z 12 dzieci, których dokumentację poddano badaniu. Przeprowadzono od jednego do 53 spotkań z psychologiem. Psycholog sporządzał arkusz badań i obserwacji psychologicznych, o którym mowa w § 17 ust. 1 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Wsparcie psychologa obejmowało diagnozę psychologiczną, określenie zakresu i kierunków pracy z dzieckiem. W ramach terapii prowadzono rozmowy wspierające, motywujące do szukania rozwiązań problemów, radzenia sobie ze stresem, z trudnymi emocjami i oraz zaistniałą sytuacją rodzinną. Podejmowano również problematykę relacji rówieśniczych i akceptacji przez grupę. Ponadto, ze starszymi wychowankami poruszano problematykę wejścia w dorosłość oraz wyboru szkoły lub zawodu.

W latach 2022-2024 w zajęciach terapeutycznych prowadzonych w Domu Dziecka Hanka nie uczestniczyły dzieci z Domu Dziecka Jaś. Dla wychowanków Domu Dziecka Hanka prowadzono odrębną dokumentację (w tym: ewidencję, karty pobytu, arkusze badań i obserwacji pedagogicznych i psychologicznych).

(akta kontroli: tom I str. 450, tom II str. 74-107)

Informacje dotyczące podawania leków dla dzieci (data, godzina, nazwa leku) zapisywano w *zeszyt wydawania leków*. Ustalono zostały zasady podawania leków dzieciom, a także wykaz osób upoważnionych do wydawania leków. W Placówce prowadzono *zeszyt wizyt specjalistycznych i lekarskich*, w którym zapisywano dane dziecka, planowany termin wizyty u lekarza specjalisty.

(akta kontroli: tom I str. 550-570, tom II str. 74-107)

5. W Placówce powołano Zarządzeniem Dyrektora z 2013 r.⁴⁴ *Zespół ds. Okresowej Oceny Dziecka* spełniający wymogi określone w art. 137 ust. 1 i 2 *ustawy o pieczy zastępczej*. W okresie objętym kontrolą nie było przypadków nieprzeprowadzenia oceny sytuacji dziecka przez zespół. Szczegółowemu badaniu poddano dziewięć spraw dzieci⁴⁵. W latach 2022-2024 we wszystkich posiedzeniach zespołu uczestniczyli: Dyrektor Domu Dziecka, Dyrektor PCPR w Dębicy, pedagog, wychowawca kierujący procesem wychowawczym. W posiedzeniach zespołów dotyczących oceny sytuacji czwórki dzieci uczestniczyli asystenci rodziny, z tego w przypadku trójki dzieci jednokrotnie i w przypadku jednego dwukrotnie. W jednym z dwóch posiedzeń dotyczących jednej wychowanki uczestniczył pracownik socjalny. W przypadku czwórki dzieci matka brała udział we wszystkich posiedzeniach zespołów. W jednym przypadku rodzic uczestniczył w trzech z pięciu posiedzeń dotyczących oceny sytuacji jego dziecka. Rodzice biorący udział w posiedzeniach zespołów mieli możliwość wyrażenia opinii. W czterech przypadkach żaden z rodziców nie brał udziału w ocenach sytuacji swoich dzieci przeprowadzanych przez zespół. Rodziców informowano o terminach posiedzeń zespołów podczas rozmów telefonicznych, z których sporządzono notatki.

Z posiedzeń zespołu sporządzano protokoły, w których dokonywano oceny okresowej sytuacji każdego dziecka. Protokoły odnosiły się do wszystkich zagadnień wskazanych w art. 136 *ustawy o pieczy zastępczej*. Każdorazowo poddawano analizie metody oraz efekty stosowanej pracy z dzieckiem, celem ich modyfikacji oraz zmiany i indywidualizacji planu pomocy dziecku. Wpisy w protokołach w tych kwestiach nie były ogólnymi zapisami. Wszystkie sporządzone podczas posiedzeń zespołu oceny zawierały podpisy osób oceniających. Zespół po dokonaniu okresowej

⁴⁴ Zarządzenie nr 5 Dyrektora Domu Dziecka Hanka z dnia 30.06.2013 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Okresowej Oceny Dziecka w Domu Dziecka Hanka w Dębicy, dalej: zespół.

⁴⁵ Z tego: z 2022 r. - 4 i z 2023 r. - 5.

oceny sytuacji dziecka formułował na piśmie wnioski dotyczące zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce lub powrotu do rodziny biologicznej i przysyłał go do sądu. W latach 2022-2024 w dziewięciu sprawach objętych badaniem żaden z wychowanków nie uczestniczył w posiedzeniach zespołów dotyczących oceny ich sytuacji.

(akta kontroli: tom II str. 108-133, 134-135)

W ośmiu z dziewięciu objętych badaniem spraw, zespół dokonywał oceny nie rzadziej niż co pół roku. W jednym przypadku z uwagi na rezultaty jakie przynosiła praca z matką na rzecz powrotu do rodziny biologicznej, dodatkowe posiedzenie zespołu zwołano po upływie około miesiąca. Zespół po dokonaniu oceny sytuacji dziecka wystąpił do sądu z wnioskiem o powrót pod opiekę matki. Zgodnie z treścią wyjaśnień Dyrektora, w latach 2022-2024 wystąpiła jedna sytuacja wymagająca zwołania posiedzenia zespołu w celu przeprowadzenia dodatkowej oceny sytuacji dziecka w związku z negatywnym zachowaniem. Zespół wystąpił z wnioskiem do Sądu Rejonowego w Dębicy o umieszczenie wychowanki w MOW.

(akta kontroli: tom II str. 113-117, 134-143)

6. W latach 2022-2024 w dziewięciu objętych badaniem sprawach zespół powołany w Domu Dziecka Hanka nie sporządzał żadnych opinii wskazanych w art. 139 a ustawy o pieczy zastępczej, z uwagi na brak wychowanków z uregulowaną sytuacją prawną pozwalającą na skierowanie dziecka do przysposobienia.

(akta kontroli: tom I str. 41-43, 113, tom II str. 219-221)

7. W Domu Dziecka informowano dzieci po przybyciu o prawach określonych w *Konwencji Praw Dziecka* (w tym: o prawie do wolności sumienia i religii, prawie do informacji i wyrażania opinii w sprawach, które ich dotyczą) oraz o prawach i obowiązkach wychowanków określonych w regulaminie organizacyjnym obowiązującym w Placówce. W latach 2022-2024⁴⁶ siedmiokrotnie (z tego: w 2022 r. - 2; w 2023 r. - 2; w 2024 r. - 3) w trakcie tzw. *Spotkań społeczności* informowano dzieci, jakie mają prawa, jakie instytucje zajmują się sprawami dzieci. W trakcie tych spotkań przypominano dzieciom, gdzie wywieszono ulotki zawierające m.in. numery telefonów do: Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie, Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka. Na jednym ze *Spotkań społeczności* w dniu 12 sierpnia 2024 r. omówiono także wprowadzone w Placówce *Standardy Ochrony Małoletnich*.

Wychowankom zapewniono wolność sumienia i religii, kwestie te były również omawiane z dziećmi na *Spotkaniach społeczności*. Placówka nie wymuszała uczestnictwa w nabożeństwach i nie prowadziła agitacji religijnej, nie dyskryminowała dzieci innej wiary, nie zmuszała do praktyk religijnych. Tematykę rozmów oraz terminy *Spotkań społeczności* dokumentowano w formie notatek.

(akta kontroli: tom II str. 144-169)

8. W Domu Dziecka podejmowano działania reintegracyjne mające na celu powrót dzieci do rodzin biologicznych stosownie do przepisów ustawy o pieczy zastępczej⁴⁷. W latach 2022-2024 działania reintegracyjne były podejmowane wobec 22 z 27 dzieci objętych opieką Placówki. W pięciu przypadkach nie prowadzono działań na rzecz powrotu do rodziny biologicznej, gdyż troje wychowanków w okresie objętym kontrolą było pełnoletnich, a rodzice dwójki dzieci byli pozbawieni władzy rodzicielskiej.

(akta kontroli: tom II str. 178)

⁴⁶ Do 22 listopada 2024 r.

⁴⁷ art. 4 pkt.1, 2, 3, art. 93 ust.4 pkt 3 i 4 ustawy o pieczy zastępczej.

Na podstawie analizy 12 dokumentacji dzieci ustalono, że we wszystkich przypadkach badano możliwość powrotu dzieci do rodziny biologicznej. Stosowne zapisy znajdowały się zarówno w diagnozach psychofizycznych jak i planach pomocy dziecku. Działania mające na celu powrót dzieci do rodziny biologicznej były spójne z zapisami ww. dokumentach. We wszystkich 12 przypadkach w zależności od zdiagnozowanego problemu podejmowano działania mające na celu powrót dzieci pod opiekę rodziców (lub jednego z rodziców), w tym:

- prowadzono rozmowy indywidualne z rodzicami na temat podjęcia leczenia odwykowego, sposobu okazywania dzieciom uczuć, zainteresowania ich problemami, szkód ponoszonych przez rodzinę z powodu nadużywania alkoholu;
- spisywano *Programy powrotu dziecka do rodziny*, w których określano zadania i czas ich realizacji.
- przekazywano rodzicom ulotki zawierające najważniejsze tematy z rozmów (w tym: *Dziesięć kroków ku temu jak stać się lepszym rodzicem*, *Jak zapobiegać trudności wychowawczym*, *Rola matki w rozwoju dziecka*).

Ponadto, informowano rodziców, gdzie można uzyskać pomoc w leczeniu uzależnień oraz przekazywano im ulotki zawierające adresy i numery kontaktowe do tych miejsc. Z 12 objętych analizą spraw dziewięć dzieci wróciło do rodziny biologicznej (pod opiekę jednego lub obojga rodziców) po okresie od 57 dni do 11 miesięcy pobytu w Placówce.

(akta kontroli: tom II str. 179-215)

W 2022 r. jeden wychowawca uczestniczył w szkoleniu dotyczącym relacji w rodzinie, a w 2024 r. w szkoleniu z zakresu więzi rodzinnych i ich wpływu na rozwój dziecka wzięły udział Dyrektor i pedagog. Pedagog ukończyła studia podyplomowe z negocjacji i mediacji obejmujące swym zakresem m.in. problematykę konfliktów i sposobów ich rozwiązywania.

(akta kontroli: tom I str. 219, 202-203)

W latach 2022-2024 z uwagi na brak dzieci z uregulowaną sytuacją prawną pozwalającą na wydanie opinii kwalifikacyjnej do przysposobienia, Placówka nie współpracowała z Ośrodkiem Adopcyjnym w Rzeszowie.

W przypadkach dzieci, gdzie nie było możliwości przysposobienia oraz powrotu do rodziny biologicznej Dom Dziecka podejmował współpracę z PCPR w Dębicy, w celu przeniesienia wychowanków do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki. Według wyjaśnień Dyrektora PCPR w Dębicy współpraca ta była efektywna, jednak z powodu braku wolnych miejsc w rodzinnych formach opieki nie było możliwości przeniesienia dzieci z Placówki.

Dyrektor wyjaśniła, że jeżeli dziecko nie może powrócić do rodziny biologicznej powinno zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. Doświadczenia wskazują, że placówka powinna być miejscem przejściowym. Do prawidłowego rozwoju dziecka niezbędna jest rodzina i stałość opieki /.../. W ciągu ostatnich 10 lat z Domu Dziecka Hanka do rodzinnej pieczy zgłoszono 20 wychowanków. Z tego udało się umieścić tylko 5 dzieci w rodzinie zastępczej. Efektem tego jest pozostanie pozostałych wychowanków w placówce do pełnoletności.

(akta kontroli: tom I str. 41-43, tom II str. 219-223, 342-344)

9. W Placówce prowadzono działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków zgodnie *Programem Ku dorosłości*, który zakładał przygotowanie dzieci do prawidłowego uczestnictwa w życiu społecznym, samodzielności zawodowej oraz życia zgodnego z powszechnie obowiązującymi normami prawnymi i społecznymi. Podejmowano działania w obszarach: wspomagania procesu nabywania wiedzy i wyboru ścieżki zawodowej; wspomagania procesu umiejętności

zawodowych; nabywania umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego; przygotowania do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Wobec sześciu wychowanków, których dokumentację poddano badaniu, działania zmierzające do usamodzielnienia w stopniu dostosowanym do wieku, rozwoju i doświadczenia rozpoczęto po umieszczeniu w Domu Dziecka według *Programu Ku dorosłości*. Działania te polegały m.in. na: nauce samodzielnego prania odzieży i korzystania z pralki automatycznej i suszarki elektrycznej; prasowania; nauce samodzielnego przygotowywania posiłków (w tym: kolacji, ciast, deserów); nauce utrzymywania czystości, porządku w pokojach i w ogrodzie (w tym: sadzenia kwiatów, krzewów, plewienia, koszenia); nauce samodzielnego załatwiania spraw urzędowych (w tym: wyrobienia dowodu osobistego, założenia profilu kierowcy, konta w banku). W celu przygotowania do pełnego i aktywnego udziału w życiu społecznym i kulturalnym wychowankowie brali udział w wyjściach do kina i teatru, wyjazdach wakacyjnych. Ponadto, Dyrektor wyjaśniła, że *ważnym aspektem w przygotowaniu do dorosłego życia jest m.in. umiejętność poruszania się po lotnisku, odprawa, lot samolotem, posługiwanie się obcą walutą oraz wykorzystywanie znajomości języka obcego. Dlatego Placówka zorganizowała dla wszystkich wychowanków 3-dniowy wyjazd do Pragi (2023 r.). W hotelu dzieci uczyły się korzystania z kart magnetycznych do pokoju, poruszania się windą oraz kultury spożywania posiłków w restauracji. W marcu 2024 r. wychowankowie Placówki wzięli udział w wycieczce do Oslo.*

(akta kontroli: tom II str.17-177, 224-266)

Szczegółowemu badaniu poddano dokumentację dotyczącą procesu usamodzielnienia sześciu osób (z tego: pięciu które osiągnęły pełnoletniość w latach 2022-2024 i jednej, która ukończy 18 rok życia w 2025 r.). Dla wychowanki, która osiągnie pełnoletniość w 2025 r. powołano w okresie objętym kontrolą opiekuna usamodzielnienia, a opracowanie indywidualnego programu usamodzielnienia zaplanowano na co najmniej miesiąc przed ukończeniem 18 roku życia.

W pięciu z sześciu analizowanych spraw opiekuna usamodzielnienia powołano terminowo. W jednym przypadku opiekun usamodzielnienia został powołany przez wychowanka usamodzielniającego się z opóźnieniem w stosunku do terminu określonego w art. 145 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że *wychowanek przebywał od 17 listopada 2022 r. w MOW w Łańcucie, gdzie został umieszczony postanowieniem Sądu Rejonowego w Dębicy. W trakcie pobytu w MOW Sąd skierował go 22 lutego 2023 r. do Domu Dziecka Hanka, jednak faktycznie pierwszy raz do Placówki przyjechał 22 czerwca 2023 r. (tj. na 10,5 miesiąca przed ukończeniem osiemnastu lat). Dopiero wtedy pojawiła się możliwość poznania chłopaka, omówienia procesu usamodzielnienia oraz wskazania przez niego opiekuna usamodzielnienia. Wyznaczenie opiekuna usamodzielnienia jest jednym z ważniejszych elementów całego procesu usamodzielnienia. Wychowanek wskazuje osobę, do której ma zaufanie i która we właściwy i odpowiedzialny sposób doprowadzi go do samodzielności. Jest to decyzja wychowanka, a rolą Placówki jest wsparcie go poprzez liczne rozmowy wychowawcze i pedagogiczne oraz zaznajomienie z przepisami dotyczącymi procesu usamodzielnienia, w tym konieczności dochowania terminów.*

(akta kontroli: tom II str. 231-271)

W trzech z sześciu badanych spraw indywidualne programy usamodzielnienia ukierunkowane na zdobywanie uprawnień odpowiadających zidentyfikowanym mocnym stronom i predyspozycjom, zostały opracowane terminowo przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia oraz zatwierdzone przez

Dyrektorów PCPR⁴⁸. Dla trzech wychowanków nie sporządzono indywidualnych programów usamodzielnienia, gdyż: dwoje wróciło pod opiekę rodziców w terminie od 7 do 9,5 miesiąca od powołania opiekuna usamodzielnienia, a jedna wychowanka osiągnie pełnoletniość w 2025 r. Wszystkie trzy analizowane indywidualne programy usamodzielnienia zawierały elementy wskazane w art. 145. ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej oraz informacje dotyczące zdobywania wykształcenia i nabywania dodatkowych umiejętności podnoszących kwalifikacje zawodowe (w tym kursu operatora wózków widłowych). Troje wychowanków uczestniczyło w kursie na prawo jazdy kategorii B (w tym: jedno uzyskało prawo jazdy). Wszystkie trzy indywidualne programy usamodzielnienia zostały opracowane terminowo (tj. w terminie krótszym niż miesiąc do osiągnięcia przez osobę usamodzielnianą pełnoletności).

(akta kontroli: tom II str. 231-266)

10. W toku kontroli Dyrektor zwróciła uwagę na dostrzeżone przez nią problemy w funkcjonowaniu instytucjonalnej pieczy zastępczej polegające m.in. na niemożliwości przeniesienia dzieci z Placówki do rodzin zastępczych z uwagi na ich brak.

Dyrektor wyjaśniła, że obecnie dużym problemem jest brak miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, który od czasu ustawowego zmniejszenia liczby miejsc w placówkach, tj. od 2021 r. pogłębia się. Brak miejsc generuje kolejne problemy, a mianowicie umieszczanie dzieci w placówce ponad regulaminowy limit miejsc. W sytuacji dowiezienie dzieci przez policję z powodu zagrożenia życia i zdrowia koniecznością jest natychmiastowe ich przyjęcie.

Brak miejsc w większości powiatów w Polsce powoduje umieszczanie dzieci w placówkach na terenie całej Polski. W Domu Dziecka Hanka obecnie przebywa dwoje dzieci z Żagania (535 km od Dębicy), jeden chłopiec z Piły (665 km od Dębicy) i jeden chłopiec z miejscowości Wara powiatu brzozowskiego (82 km). Traumą dla dziecka jest umieszczenie w placówce, a tak duża odległość i świadomość braku bezpośredniego kontaktu z rodziną jeszcze tą traumę pogłębia.

Zadaniem placówki jest prowadzenie działań reintegracyjnych celem powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych. W ww. sytuacjach, gdy rodzina ma problem z przyjazdem do placówki, a z dziećmi kontaktuje się telefonicznie, działania te są utrudnione.

(akta kontroli: tom II str. 342-344)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w Domu Dziecka były dopasowane do zdiagnozowanych potrzeb dzieci. Dla każdego wychowanka sporządzono zgodnie z obowiązującymi przepisami rzetelne diagnozy psychofizyczne, plany pomocy, karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez pedagoga, psychologa i osoby prowadzące terapie. Liczba dzieci uczestnicząca w tych zajęciach była zgodna z ustawowymi wymogami w tym zakresie. Wszystkim wychowankom zapewniono świadczenia określone w § 18 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

W Placówce opracowano regulacje wewnętrzne w zakresie sposobu przekazywania i dokumentowania informacji o dzieciach, procedury postępowania w przypadku przemocy oraz procedury określające prawa i obowiązki wychowanków, w tym dotyczące nagród i kar. Uregulowania i systemy oceny określały zasady pozytywnej

⁴⁸ W tym: jeden przez Dyrektora PCPR w Brzozowie.

dyscypliny, a przyjęte metody wychowawcze oraz zapisy dotyczące systemów oceny nie naruszały godności dziecka i służyły prawidłowemu procesowi wychowawczemu. Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka z zachowaniem terminów określonych w *ustawie o pieczy zastępczej*. Prowadzono adekwatne do potrzeb działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie powrotu dzieci do rodzin biologicznych. Podejmowane działania zmierzające do usamodzielnienia były dostosowane do wieku, możliwości i zainteresowań podopiecznych.

NIK zwraca uwagę, iż *ustawa o pieczy zastępczej* nie precyzuje roli domów dziecka w zakresie powoływania przez podopiecznych opiekunów usamodzielnienia oraz opracowywania przez nich programów usamodzielnienia. W celu zapewnienia terminowości tych działań placówki mogą jedynie prowadzić rozmowy uświadamiające wychowankom znaczenie całego procesu. Stwierdzone opóźnienie w powołaniu opiekuna usamodzielnienia miało charakter formalny.

OBSZAR

3. Realizacja wniosków pokontrolnych.

Opis stanu faktycznego

NIK Delegatura w Rzeszowie przeprowadziła w 2021 r. w Domu Dziecka Hanka kontrolę P/21/089 - *Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka*, której wyniki przedstawiła w wystąpieniu pokontrolnym z 15 października 2021 r.⁴⁹ Po przeprowadzonej kontroli skierowano do Placówki pięć następujących wniosków:

1. Sporządzanie diagnoz psychofizycznych niezwłocznie po przyjęciu dziecka do Placówki, stosownie do przepisu § 14 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.
2. Sporządzanie arkuszy badań i obserwacji psychologicznych zgodnie z przepisem § 17 ust. 1 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.
3. Zapewnienie dokonywania okresowych ocen sytuacji dziecka w terminie określonym w przepisie art. 138 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*.
4. Zapewnienie, aby programy usamodzielniania były opracowane w terminie określonym w przepisie art. 145 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej*.
5. Podjęcie działań mających na celu wskazywanie przez wychowanków opiekuna usamodzielniania, co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności, tj. w terminie wskazanym w przepisie art. 145 ust. 2 *ustawy o pieczy zastępczej*.

Placówka w terminie określonym art. 62 *ustawy o NIK*, poinformowała NIK⁵⁰, o sposobie wykonania wniosków.

(akta kontroli: tom II str. 272-303)

Poszczególne wnioski zostały przez Dom Dziecka Hanka zrealizowane w sposób jak opisano poniżej.

Wniosek nr 1.

W oparciu o próbę 12 diagnoz psychofizycznych badaną w ramach niniejszej kontroli ustalono, że były one sporządzane w terminie wskazanym w § 14 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, tj. niezwłocznie po przyjęciu dziecka do Placówki (co opisano w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym w pkt. 1, II obszar).

(akta kontroli: tom I str. 332-345, 304-307)

Wniosek nr 2.

W latach 2022-2024 arkusze badań i obserwacji psychologicznych były prowadzone

⁴⁹ Do Placówki wpłynęło 19 października 2021 r.

⁵⁰ Pismem (znak: DDH 081-17/2021) z dnia 4 listopada 2021 r.

zgodnie z § 17 ust. 1 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej* w Domu Dziecka Hanka, co zostało ustalone w oparciu o badanie próby 12 spraw wychowanków (co opisano w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym w pkt.4, II obszar).

(akta kontroli: tom II str. 74-107)

Wniosek nr 3.

W oparciu przeprowadzone w ramach tej kontroli badanie próby dziewięciu spraw wychowanków ustalono, że w latach 2022-2024 w Placówce dokonywano okresowej sytuacji dziecka w terminie wskazanym w art. 138 ust. 1 *ustawy o pieczy zastępczej*, tj. w miarę potrzeb nie rzadziej niż co pół roku (co opisano w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym w pkt.5, II obszar).

(akta kontroli: tom II str. 113, 304-307)

Wniosek nr 4.

W celu realizacji zapewnienia terminowości wspólnego opracowywania przez wychowanka i opiekuna usamodzielnienia programu usamodzielnienia Dyrektor na posiedzeniach Zespołów wychowawczych omawiała ten temat. Analiza programów usamodzielnienia przeprowadzona w ramach niniejszej kontroli wykazała, że wszystkie sporządzone w latach 2022-2024 programy usamodzielnienia zostały sporządzone z zachowaniem terminu wskazanego w 145 ust. 4 *ustawy o pieczy zastępczej* (co opisano w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym w pkt.9, II obszar).

(akta kontroli: tom II str. 231-266, 304-341)

Wniosek nr 5.

W celu zapewnienia wskazywania przez wychowanków opiekuna usamodzielniania, na co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności wychowawcy, pedagog przeprowadzali rozmowy z podopiecznymi, którzy za około 1,5 roku mieli osiągnąć pełnoletność. Informowano ich m.in. jaką rolę pełni opiekun usamodzielnienia, w jakim terminie należy go wskazać, jak przebiega proces usamodzielnienia. Problematyka procesu usamodzielnienia obejmująca m.in. powołanie opiekuna usamodzielnienia była również poruszana na *Spotkaniach społeczności*.

(akta kontroli: tom I str. 304-341)

W oparciu o badanie próby sześciu wyborów opiekunów usamodzielnienia w latach 2022-2024 ustalono, że wychowankowie wskazywali ich w terminie określonym art. 145 ust. 2 *ustawy o pieczy zastępczej*, jeżeli na co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności przebywali w Domu Dziecka i wychowawca lub pedagog mógł z nim prowadzić rozmowy na ten temat. W jednym z sześciu badanych przypadków wychowanek w terminie właściwym do wyznaczenia opiekuna usamodzielnienia przebywał w MOW i opiekuna usamodzielnienia wskazał z opóźnieniem po przyjeździe do Placówki. (co opisano w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym w pkt.9, II obszar).

(akta kontroli: tom I str. 235-236, 269-271, 324)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, Dom Dziecka prawidłowo zrealizował wnioski, które otrzymał po kontroli przeprowadzonej w 2021 r. W latach 2022-2024 diagnozy psychofizyczne sporządzano w terminie wskazanym w § 14 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Okresowe ocen sytuacji dziecka przeprowadzano zgodnie z przepisami *ustawy o pieczy zastępczej*. W Placówce prowadzono rzetelne działania mające zapewnić terminowe powoływanie opiekunów usamodzielnienia i opracowywanie programów usamodzielnienia.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach: jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, 5 lutego 2025 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o. Wicedyrektor

Kontroler
Agnieszka Pomykała
Specjalista kontroli państwowej

/-/

Witold Pałasz

/-/
podpis